

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษา เรื่อง ผลกระทบของมลภาวะของฟาร์ม ไก่ไข่ต่อภาวะสุขภาพของประชาชน ในหมู่บ้านแพะแม่แฝกใหม่และหมู่บ้านเจดีย์พัฒนา ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัด เชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาภาวะสุขภาพของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากฟาร์ม ไก่ไข่ ในกลุ่มตัวอย่างจากทั้งสองหมู่บ้าน จำนวน 196 คน โดยทำการแบ่งสัดส่วนของจำนวน ตัวอย่างจากแต่ละหมู่บ้าน และสุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักความน่าจะเป็นในแต่ละพื้นที่ กำหนดตัวแทน หลังคาเรือนละ 1 คน แล้วจึงใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) รวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนตุลาคม – ธันวาคม 2554 โดยเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ภาวะสุขภาพจากฟาร์ม ไก่ไข่ที่สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผ่านการ ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งเป็น 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และส่วนที่ 2 - 5 ผลกระทบจากฟาร์ม ไก่ไข่ที่มี ต่อภาวะสุขภาพทั้ง 4 มิติ คือ ด้านร่างกาย, จิตใจ, สังคม และจิตวิญญาณ

สรุปผลการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 196 คน พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างที่อยู่มาตั้งแต่ก่อนมีฟาร์ม ไก่ไข่ ในหมู่บ้าน จำนวน 146 คน และอยู่ในหมู่บ้านหลังจากมีฟาร์ม ไก่ไข่ จำนวน 50 คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 64.30 เพศชาย ร้อยละ 35.70 ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุต่ำกว่า 60 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 54.03 ± 13.81 ปี อายุต่ำสุด 18 ปี และอายุสูงสุด 90 ปี กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นระยะเวลาเฉลี่ย 39.96 ± 17.08 ปี มีสถานภาพสมรสเป็นคู่ ร้อยละ 66.30 และระดับการศึกษาสูงสุดของกลุ่ม ตัวอย่างส่วนมาก คือ ระดับต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 58.20 ในด้านข้อมูลเกี่ยวกับการ ทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากมีอาชีพหลักในปัจจุบัน คือ รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 30.60 และ โดยส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 5,000 – 10,000 บาท ร้อยละ 35.20 กลุ่ม ตัวอย่างทำงานอยู่ในหมู่บ้านที่ศึกษา ร้อยละ 36.73 สำหรับช่วงเวลาที่อยู่บ้านในแต่วัน กลุ่มตัวอย่าง

ร้อยละ 42.30 อยู่บ้านตลอดเวลา ในด้านความสัมพันธ์กับฟาร์มไก่ไข่ กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 81.60 ไม่เคยมีความเกี่ยวข้องกับฟาร์มไก่ไข่ และไม่เคยสูบบุหรี่ ร้อยละ 61.70

ผลกระทบจากฟาร์มไก่ไข่ที่มีต่อสุขภาพด้านร่างกายของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในหมู่บ้านตั้งแต่ก่อนมีฟาร์มไก่ไข่

ภายหลังจากการมีฟาร์มไก่ไข่ในหมู่บ้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างเกิดความเจ็บป่วยด้วยโรคมุกอ๊กเสบจากภูมิแพ้ และรองลงมา คือ โรคมุกอ๊กเสบแบบคันคันที่ผิวหนัง ซึ่งร้อยละ 50 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีโรคประจำตัวได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ ขณะที่อาการผิดปกติอื่น พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีประวัติอาการปวดศีรษะเรื้อรัง เป็นจำนวนมากที่สุด รองลงมา คือ แน่นหน้าอก และหายใจไม่ทัน หายใจไม่อิ่ม ในส่วนของการประเมินความแข็งแรงของร่างกาย พบว่า ก่อนมีฟาร์มไก่ไข่ในหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประเมินที่ระดับคะแนน 10 แต่หลังจากมีฟาร์มไก่ไข่ในหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประเมินความแข็งแรงของร่างกายตนเองลดลงเหลือ ระดับคะแนน 7

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในหมู่บ้านหลังจากมีฟาร์มไก่ไข่

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่มาอยู่ในหมู่บ้านหลังจากมีฟาร์มไก่ไข่ พบว่า มีประวัติโรคประจำตัวที่พบมากที่สุด คือ โรคมุกอ๊กเสบจากภูมิแพ้ รองลงมา คือ โรคมุกอ๊กเสบแบบคันตา ตาแดง, โรคมุกอ๊กเสบอาหาร และโรคหัวใจ ซึ่งโดยส่วนใหญ่ได้รับการวินิจฉัยโรคจากแพทย์ นอกจากนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประเมินความแข็งแรงของร่างกาย โดยให้ระดับคะแนน 8

ผลกระทบจากฟาร์มไก่ไข่ที่มีต่อภาวะสุขภาพด้านจิตใจของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในหมู่บ้านตั้งแต่ก่อนมีฟาร์มไก่ไข่

หลังจากมีฟาร์มไก่ไข่ในหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 50 มีความรำคาญแมลงวัน, และมีความวิตกกังวลถึงโรคระบาดที่มาจากสัตว์ปีก ขณะที่ร้อยละ 38.36 มีความรำคาญกลิ่นเหม็นเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนของประชากรที่อยู่มาตั้งแต่ก่อนมีฟาร์มไก่ไข่ในหมู่บ้าน

การประเมินความสุขในการดำรงชีวิต ก่อนมีฟาร์มไก่ไข่ในหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประเมินความสุขในการดำรงชีวิตที่ระดับคะแนน 10 และภายหลังจากมีฟาร์มไก่ไข่ในหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างประเมินความสุขในการดำรงชีวิตมากที่สุด คือ ระดับคะแนน 7

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในหมู่บ้านหลังจากมีฟาร์มไก่ไข่

จากกลุ่มตัวอย่างที่มาอยู่ในหมู่บ้านหลังจากมีฟาร์มไก่ไข่ พบว่า มีความราคาหมูแม่ลงวันมากที่สุด และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประเมินความสุขในการดำรงชีวิต ตั้งแต่ระดับคะแนน 8 ขึ้นไป

ผลกระทบจากฟาร์มไก่ไข่ที่มีต่อภาวะสุขภาพด้านสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในหมู่บ้านตั้งแต่ก่อนมีฟาร์มไก่ไข่

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ก่อนมีฟาร์มไก่ไข่ในหมู่บ้าน การใช้ประโยชน์ของที่ดินภายในชุมชน ทำได้เต็มที่ แต่เมื่อมีฟาร์มไก่ไข่ในหมู่บ้าน การใช้ประโยชน์ของที่ดินภายในชุมชนลดลง ขณะที่การจ้างงานในชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า หลังจากการมีฟาร์มไก่ไข่ในหมู่บ้าน ทำให้เกิดการจ้างงานในชุมชนที่เพิ่มมากขึ้น คนในชุมชน มีงานทำเป็นหลักแหล่ง

การประเมินความรักใคร่ผูกพันของคนในครอบครัว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประเมินความรักใคร่ผูกพันของคนในครอบครัว โดยให้ระดับคะแนน 8 ก่อนและหลังการมีฟาร์มไก่ไข่ในหมู่บ้าน

การประเมินความรักใคร่ผูกพันของคนในชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประเมินความรักใคร่ผูกพันของคนในชุมชน โดยให้ระดับคะแนน 10 คะแนน ทั้งก่อนและหลังจากมีฟาร์มไก่ไข่ในหมู่บ้าน

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในหมู่บ้านหลังจากมีฟาร์มไก่ไข่

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า การมีฟาร์มไก่ไข่ในหมู่บ้านส่งผลให้เกิดการจ้างงานในชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีงานทำเป็นหลักแหล่ง แต่ทำให้การใช้ประโยชน์ของที่ดินภายในชุมชน ลดลง

การประเมินความรักใคร่ผูกพันของคนในครอบครัว และความรักใคร่ผูกพันของคนในชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ให้ระดับคะแนน 8 คะแนน

ผลกระทบจากฟาร์มไก่ไข่ที่มีต่อภาวะสุขภาพด้านจิตวิญญาณของกลุ่มตัวอย่าง

ภายหลังจากมีฟาร์มไก่ไข่ในหมู่บ้าน พบว่า มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีความเห็นว่าเป็นคนในชุมชนมีความเห็นแก่ตัว แข่งขันกัน และคนในชุมชนเห็นแก่เงิน เอาเงินเป็นตัวตั้ง

ในการปฏิบัติต่อกัน จำนวน 19 คน ขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในหมู่บ้านหลังจากมีฟาร์มไก่ไข่ มีจำนวน 2 ราย ที่รู้สึกว่าการชุมนุมมีความเห็นแก่ตัว การแก่งแย่งแข่งขัน และความเห็นแก่เงิน เอาเงินเป็นตั้งตั้งในการปฏิบัติต่อกัน

อภิปรายผลการศึกษา

ผลกระทบจากฟาร์มไก่ไข่ที่มีต่อสุขภาพด้านร่างกาย

จากการมีฟาร์มไก่ไข่ในหมู่บ้าน พบว่าประชากรที่อยู่มาตั้งแต่ก่อนมีฟาร์มไก่ไข่ เกิดโรคประจำตัวเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะโรคในระบบทางเดินหายใจ ได้แก่ โรคจมูกอักเสบจากภูมิแพ้ และโรคภูมิแพ้แบบผื่นคันที่ผิวหนัง ขณะที่อาการผิดปกติของระบบต่าง ๆ ของร่างกาย เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนและหลังมีฟาร์มไก่ไข่ในหมู่บ้าน ประชากรมีอาการอาการปวดศีรษะเรื้อรัง, แน่นหน้าอก, หายใจไม่ทัน หายใจไม่อิ่ม, คัน ระบายจมูก, คัน ระบายเคืองผิวหนัง, คัน ระบายตา, คัน ระบายรูตื้นร้อนแห้ง ในลำคอ และเสียงวี๊ดในอก (Susan S. Schiffman, 1998 and Thu, K. et al., 1997 and Wing and Wolf, 2000) ทั้งนี้อาจจะเกิดจากมลภาวะทางอากาศจากฟาร์มปศุสัตว์ ได้แก่ มูลสัตว์, กลิ่นเหม็นต่าง ๆ, ฝุ่น, อนุภาคขนาดเล็กที่อยู่ในอากาศ (Small airborne particles) ที่ปล่อยจากโรงเรือนเลี้ยงสัตว์, ก๊าซพิษต่าง ๆ ที่เกิดจากมูลสัตว์ เช่น ก๊าซไฮโดรเจนซัลไฟด์ (H_2S), ก๊าซแอมโมเนีย (NH_3) และก๊าซมีเทน (CH_4) แต่ขัดแย้งกับการศึกษาก่อนหน้านี้ ซึ่งศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดจากฟาร์มสุกรขนาดใหญ่ (Thu, K. et al., 1997) และฟาร์มสุกรและฟาร์มวัวขนาดใหญ่ (Wing and Wolf, 2000) ต่อสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในรัศมี 3.2 กิโลเมตรจากฟาร์มปศุสัตว์ โดยจากการศึกษาของ Wing และ Wolf พบอาการผิดปกติของร่างกาย ได้แก่ ปวดศีรษะ, มีน้ำมูกไหล, เจ็บคอ, ไอรุนแรง, ท้องเสีย และแสบตาหรือระคายเคืองตา ขณะที่กลุ่มตัวอย่างจากการศึกษาของ Thu, K และคณะ พบว่าเกิดกลุ่มอาการ (cluster of symptoms) ดังต่อไปนี้ ความผิดปกติในระบบทางเดินหายใจ, อาการคลื่นไส้ และอ่อนแรง, ปวดศีรษะและหู, การระคายเคืองของตา จมูก และลำคอ

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่มาตั้งแต่ก่อนมีฟาร์มไก่ไข่ในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ประเมินความแข็งแรงของร่างกายลดลง จากเดิมระดับคะแนน 10 ลดเหลือระดับคะแนน 7 ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะปัจจัยด้านอายุที่เพิ่มขึ้น และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป โดยเป็นงานด้านเกษตรกรรม จึงมีความเสี่ยงอันตรายจากปัจจัยทางกายภาพ และเออร์โกโนมิกส์ เช่น จากท่าทางและสภาพการ

ทำงานที่ไม่เหมาะสม อาจทำให้เกิดอาการบาดเจ็บของกล้ามเนื้อและข้อต่อ ซึ่งเป็นปัญหาสุขภาพที่มักเกิดขึ้นในเกษตรกรส่วนใหญ่ (สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม, 2553)

ผลกระทบจากฟาร์มไก่ไข่ที่มีต่อสุขภาพด้านจิตใจของกลุ่มตัวอย่าง

ผลกระทบจากฟาร์มไก่ไข่ที่มีต่อสุขภาพด้านจิตใจมากที่สุด คือ ความรำคาญแมลงวัน ทั้งนี้ อาจเกิดจากรูปแบบการเลี้ยงไก่ไข่ของแต่ละฟาร์ม เพราะหากมีการจัดการมูลไก่ที่ไม่เหมาะสม จะส่งผลให้เกิดเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ที่สำคัญของแมลงวัน (บริษัท เจ.ซี.ซี. เพสท์ เมเนจเม้นท์ จำกัด, 2555) โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน ฟาร์มที่มีการเลี้ยงไก่แบบหนาแน่น (ชวัชชัย ศุภศิษย์, 2550) มูลไก่ที่สะสมอยู่ใต้กรงคับเป็นแหล่งสำหรับเพาะพันธุ์ที่เหมาะสมสำหรับแมลงวันได้เป็นอย่างดี ตลอดจนสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในโรงเรือนไก่เป็นเครื่องดึงดูดให้แมลงวันลงมาวางไข่ อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อย ได้รับผลกระทบในด้านความรำคาญกลิ่นเหม็น, เสียงดัง และฝุ่นละออง อาจเนื่องมาจากการเกิดความรำคาญทั้ง 3 ด้านนั้น จะต้องมียุงยัยที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็น ระยะเวลาห่างจากฟาร์ม, ภูมิอากาศ และทิศทางลม ตลอดจนปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ปัจจัยด้านการรับรู้ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ (Susan S. Schiffman, 1998)

นอกจากนี้ ผลกระทบจากฟาร์มไก่ไข่ที่มีต่อสุขภาพด้านจิตใจในด้านความกังวลเรื่องโรคระบาดต่าง ๆ ที่มาจากสัตว์ปีก ซึ่งอาจเกิดจากการรับรู้ การระบาดของโรคไข้หวัดนกในประเทศไทยเมื่อ ปี พ.ศ. 2546 (ชินกร สุนะ, 2550) ทำให้ประชาชนเกิดความวิตกกังวลเนื่องจากตนเองอาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีการเลี้ยงสัตว์ปีกเป็นจำนวนมาก

ในส่วนของการประเมินความสุขในการดำรงชีวิต พบว่า หลังจากมีฟาร์มไก่ไข่ในหมู่บ้าน ระดับคะแนนความสุขในการดำรงชีวิตลดลงจากระดับที่เคยประเมินไว้ก่อนมีฟาร์มไก่ไข่ในหมู่บ้าน โดยเกิดจากปัจจัยด้านอายุที่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสรีระร่างกาย อันมีผลทำให้ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพ ซึ่งหากผู้ใดมีปัญหาหนัก ก็มักจะส่งผลไปถึงจิตใจของผู้สูงอายุไปด้วย โดยอาจจะเกิดความหดหู่ ซึมเศร้า หรือหงุดหงิด เกรี้ยวกราด เป็นต้น ตลอดจนจะต้องเผชิญกับการสูญเสียต่าง ๆ เช่น คนใกล้ชิด หรือคู่สมรส ก็ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาวะสุขภาพด้านจิตใจด้วยเช่นกัน (สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ, 2548) ดังนั้นจึงส่งผลความสุขในการดำรงชีวิตลดลง

ผลกระทบจากฟาร์มไก่ไข่ที่มีต่อสุขภาพด้านสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

ในมิติสุขภาพด้านสังคม พบว่าไม่ได้รับผลกระทบมากนักเนื่องจากวิถีชีวิตของคนในชุมชนไม่แตกต่างจากก่อนมีฟาร์มไก่ไข่ในหมู่บ้าน ประกอบกับกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 80 ไม่มีความสัมพันธ์กับฟาร์มไก่ไข่ ดังจะเห็นได้จากการประเมินความรักใคร่ผูกพันของคนในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประเมินโดยให้ระดับคะแนน 8 เท่ากันทั้งก่อนและหลังการมีฟาร์มไก่ไข่ ขณะที่การประเมินความรักใคร่ผูกพันของคนในชุมชนนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประเมินโดยให้ระดับคะแนน 10 เท่ากันทั้งก่อนและหลังการมีฟาร์มไก่ไข่ โดยจะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ก็ยังคงมีความรักใคร่ผูกพันในครอบครัวเป็นอย่างดี เพราะส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าฟาร์มไก่ไข่ทำให้เกิดการจ้างงานในชุมชนเพิ่มมากขึ้น คนในชุมชนมีงานทำเป็นหลักแหล่ง มีรายได้ ไม่ต้องออกไปหางานทำที่อื่น จึงมีเวลาได้ดูแลพ่อแม่ คนในครอบครัว ญาติพี่น้องที่มีความพิการหรือการเจ็บป่วยเรื้อรัง ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน หรืองานประเพณีของชุมชน ซึ่งโดยส่วนมากจะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ เพราะเป็นกลุ่มที่จะมีเวลาว่างค่อนข้างมาก และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนได้เป็นประจำ

อย่างไรก็ตาม การมีฟาร์มไก่ไข่ในหมู่บ้านทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การไปมาหาสู่กับคนภายนอกชุมชนลดลง และสมาชิกภายในครอบครัวไม่ได้อยู่พร้อมหน้าพร้อมตากัน และจากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่แสดงความคิดเห็นดังกล่าวส่วนใหญ่ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับฟาร์มไก่ไข่ มีเพียง 1 ราย ที่ทำงานในฟาร์มไก่ไข่ ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเกิดจากฟาร์มไก่ไข่ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นอุตสาหกรรมการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งทำให้มีการจ้างงานในชุมชนเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับมีการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ ทำให้ความเจริญต่าง ๆ เข้ามาสู่ชุมชนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างถนนลาดยาง, การสร้างระบบไฟฟ้า และประปาภายในหมู่บ้าน (ชุมพล จันทรศุณย์, 2546) แต่ขณะเดียวกันการดำรงชีวิตของคนในชุมชนก็มีการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจน คือคนในชุมชนกลายเป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น และโดยส่วนมากจะต้องทำงานเกือบทุกวัน เพราะจากค่าครองชีพและภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้น เพื่อให้มีรายได้เพียงพอกับภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับในบางครั้งโรงงานมีการจ้างงานให้ทำงานนอกเวลาเพิ่มเติม หรือมีกำหนดต้องส่งมอบงานเร่งด่วน จึงทำให้เลิกงานไม่เป็นเวลา ส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวไม่ได้มีเวลาอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากัน ทำให้อาจเกิดความขัดแย้งขึ้นภายในครอบครัว (ชุมพล กาไวย์, 2546) นอกจากนี้ ยังส่งผลให้สัมพันธ์กับประชาชนทั้งภายในและภายนอกชุมชนลดลง (นิตา นันตะกุล, 2552) เนื่องจากเวลาส่วนใหญ่หมดไปกับการทำงาน เวลาที่เหลือจึงต้องการพักผ่อน ส่งผลให้ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

นอกจากนั้น อีกด้านที่รับผลกระทบมากเช่นกัน คือ การใช้ประโยชน์ของที่ดินภายในชุมชนลดลง ทั้งนี้อาจเกิดจากฟาร์มไก่ไข่ส่งผลกระทบทำให้การใช้ประโยชน์ของที่ดินภายในชุมชนลดลง เพราะการจะซื้อขายที่ดิน หรือการใช้ประโยชน์ของที่ดินในรูปแบบอื่น ๆ ทำได้ลำบากขึ้น โดยเฉพาะหากที่ดินผืนนั้นตั้งอยู่ใกล้กับฟาร์มไก่ไข่ก็จะได้รับผลกระทบจากมลภาวะต่าง ๆ ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นแมลงวัน, กลิ่นเหม็น, ฝุ่น และเสียงดัง

ผลกระทบจากฟาร์มไก่ไข่ที่มีต่อสุขภาพด้านจิตวิญญาณของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า สุขภาพด้านจิตวิญญาณไม่ได้รับผลกระทบจากฟาร์มไก่ไข่ ทั้งนี้เป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 80 ที่ไม่มีความสัมพันธ์กับฟาร์มไก่ไข่ ประกอบกับยังคงดำรงชีวิตภายใต้วิถีชีวิตส่วนใหญ่ในแบบเดิม โดยส่วนใหญ่ ยังคงมีความรู้สึกภาคภูมิใจในชุมชน มีความรักความหวงแหนชุมชน ช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยากในชุมชน และมีความเสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม แต่เนื่องจากค่าครองชีพและภาระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เพิ่มมากขึ้น โดยเห็นได้จากรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ในปี พ.ศ. 2531 กลุ่มประชากรมีระดับรายได้ 20% ที่ 1 (จนสุด) มีรายได้ประจำเฉลี่ย 244 บาท/คน/เดือน ขณะที่มีการจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ย 405 บาท/คน/เดือน และในปี พ.ศ. 2552 ประชากรกลุ่มนี้ มีรายได้ประจำเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 1,503 บาท/คน/เดือน แต่มีการจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ย 1,767 บาท/คน/เดือน (สำนักพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้, 2555) ซึ่งน่าจะเป็นเหตุผลที่ทำให้ประชาชนบางส่วนเริ่มมีความเห็นว่า คนในชุมชนเริ่มมีความเห็นแก่ตัว แข่งขันกัน และเห็นแก่เงิน เอาเงินเป็นตัวตั้งในการปฏิบัติต่อกัน ไม่ได้มีความเสียสละหรือมีน้ำใจให้แก่กันเหมือนในอดีต

ข้อเสนอแนะ

จุดเด่นของการศึกษา

- (1) เป็นการศึกษาผลกระทบครอบคลุมภาวะสุขภาพในทั้ง 4 มิติ คือ ด้านร่างกาย, จิตใจ, สังคม และจิตวิญญาณ
- (2) สามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปปรึกษาหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำแนวทางหรือมาตรการในการจัดการปัญหาเหตุรำคาญต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากฟาร์มปศุสัตว์ในพื้นที่

เช่น มีการจัดตั้งอาสาสมัครคนกลางผู้ที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับฟาร์มปศุสัตว์ เป็นผู้ตรวจสอบปัญหาการเรียนเรื่องกลิ่น

(3) นำผลการศึกษาที่ได้มาใช้ประกอบในการออกข้อกำหนดหรือเงื่อนไขในการขอ/ต่อใบอนุญาตประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

(4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปปรับใช้ในเชิงนโยบาย หรือการวางแผนการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับเหตุรำคาญต่าง ๆ จากฟาร์มปศุสัตว์ และที่สำคัญ คือ เพื่อเป็นการป้องกันการเกิดผลกระทบต่อสุขภาพที่อาจจะเกิดขึ้น โดยมีตัวอย่างเช่น การวางผังเมือง โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะมีการแบ่งเขตในพื้นที่ (zoning) และมีการตรากฎหมายของท้องถิ่นรองรับการวางผังเมืองในพื้นที่ โดยกำหนดเขตการเลี้ยงสัตว์ เขตโรงงานอุตสาหกรรม และเขตที่อยู่อาศัย อย่างเป็นสัดส่วนชัดเจน

ข้อจำกัดของการศึกษา

(1) เนื่องจากต้องทำการสัมภาษณ์ที่บ้าน ซึ่งโดยส่วนมากกลุ่มตัวอย่างจะอยู่ในวัยกลางคน และวัยผู้สูงอายุ อาจทำให้มีคลาดเคลื่อนในการระลึกถึงข้อมูลจากความทรงจำของเหตุการณ์ในอดีต (Recall bias)

(2) ข้อมูลที่ได้มาอาจมีอคติ (Information bias) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างบางส่วนมีส่วนได้ส่วนเสียกับฟาร์มไก่ไข่

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

(1) ควรมีการศึกษาผลกระทบต่อสุขภาพ เปรียบเทียบระหว่างฟาร์มไก่ไข่ที่มีการจัดการแตกต่างกัน

(2) ควรมีการวัดระยะห่างจากฟาร์มไก่ไข่และแต่ละบ้าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาว่าระยะห่างที่ต่างกัน มีผลต่อการเกิดผลกระทบต่อภาวะสุขภาพที่แตกต่างกันหรือไม่

(3) ควรมีการศึกษาต่อเนื่อง หรือศึกษาแบบไปข้างหน้า เพื่อให้เห็นผลกระทบที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

(4) ควรนำข้อมูลทางเวชระเบียนมาประกอบ เพื่อลดความคลาดเคลื่อนในด้านของความทรงจำเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีต (Recall bias)

(5) ควรเพิ่มเติมการเก็บตัวอย่าง โดยใช้เครื่องมือหรือวิธีการที่ได้มาตรฐาน เช่น การเก็บตัวอย่างจำนวนแมลงวัน, การเก็บตัวอย่างจุลินทรีย์ที่แพร่กระจายในบรรยากาศ, การเก็บตัวอย่างอากาศ และการศึกษาการแพร่กระจายของกลิ่น ภายใต้สภาพอุณหภูมิวิทยาที่แท้จริง

(6) เนื่องจากในพื้นที่ตำบลแม่แฝกใหม่ มีฟาร์มไก่ไข่ทั้งสิ้น 24 ฟาร์ม จึงควรทำการศึกษาผลกระทบให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของตำบล หรืออาจเป็นการศึกษาเปรียบเทียบในเชิงที่ตั้งของฟาร์ม เนื่องจากฟาร์มไก่ไข่ส่วนใหญ่จะอยู่รวมกลุ่มเป็นโซนปศุสัตว์ค่อนข้างชัดเจน มีเพียง 2 ฟาร์ม ที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ ตั้งอยู่ใกล้กับชุมชน และอยู่แยกออกมาจากฟาร์มไก่ไข่ส่วนใหญ่ที่ตั้งในโซนปศุสัตว์

(7) ควรทำการศึกษาในกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ ถึงผลกระทบโดยตรงที่มีต่อสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบทางเดินหายใจ เช่น การตรวจสอบสุขภาพด้วยการทดสอบสมรรถภาพปอด